

4. **Putti J.M.** Management: a Functional Approach. – New York : McGraw-Hill Education, 1988. – 420 p.
 5. **Porth S.J.** Strategic Management: A Cross-Functional Approach. – Denver: Prentice Hall, 2002. – 266 p.
 6. **Тьетар Р.А.** Менеджмент / Р.А. Тьетар : пер. с франц. – С.-Пб. : Изд. Дом "Нева", 2003. – 96 с.
 7. **Gampton D.R.** Modern Management: Issues and Ideas. – Encino, California, USA: Dickenson Pub. Co., 1969. – 493 p.
 8. **Немцев А.Д.** Стратегия формирования конкурентоспособности машиностроительной продукции / А.Д. Немцев. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 2001. – 96 с.
 9. **Котлер Ф.** Основы маркетинга / Ф. Котлер. – М. : Изд-во "Вильямс", 2005. – 1200 с.
-

УДК 330.567.28:330.322(477)

*Проф. І.О. Тивончук, д-р екон. наук;
аспір. В.Я. Карковська – НУ "Львівська політехніка"*

ПОТЕНЦІАЛ ЗАОЩАДЖЕНЬ ЯК ОСНОВНЕ ДЖЕРЕЛО ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗАОЩАДЖЕНЬ В ІНВЕСТИЦІЇ

Визначено сутність потенціалу заощаджень. Виокремлено етапи оцінювання потенціалу заощаджень та здійснено його аналіз. Запропоновано певні заходи для формування потенціалу заощаджень як основних джерел інвестицій національної економіки України. Встановлено, що для захисту інтересів власників заощаджень потрібно вжити певних заходів щодо: розвитку інфраструктури фінансового ринку, які акумулюють і розміщують заощадження, способи вкладення заощаджень і умов їх привабливості; виробничої орієнтації інвестування заощаджень із гарантією отримання соціальної та економічної вигоди; реального сектору, у якому повинен існувати істотний попит на додаткові фінансові ресурси.

Ключові слова: заощадження, інвестиції, потенціал заощаджень, складові потенціалу заощаджень.

*Prof. I.O. Tyvonchuk; post-graduate V.Ya. Karkovska –
NU "L'vivs'ka Politekhnik"*

Saving potential as basic transformation source of saving in investment

In the article certainly essence potential of saving. The stages of evaluation of potential of economies are selected and his analysis is carried out. Certain measures are offered for forming of potential of economies as basic sources of investments of national economy of Ukraine. It is set that for defence of interests of proprietors of economies it is needed to accept certain measures in relation to: to development infrastructures of financial market, which accumulates and places economies, methods of investment of economies and terms of their attractiveness; production orientation of investing of economies with the guarantee of receipt of social and economic benefit; real a sector in which substantial demand must be on additional financial resources.

Keywords: saving, investments, potential of saving, constituents of potential of saving.

Постановка проблеми. Стабільний розвиток національної економіки України розглядається у зв'язку із зростанням інвестицій та пошуком інвестиційних ресурсів. Важливим чинником у зростанні інвестицій є визначення наявної кількості заощаджень, які можна ефективно надалі трансформувати в інвестиції. Тому постає завдання сформулювати та оцінити потенціал заощаджень національної економіки. Пріоритетність розроблення цієї проблеми зумовлена, насамперед, її багатогранністю та комплексним характером.

Аналіз досліджень та публікацій. Вітчизняні та зарубіжні вчені О. Ареф'єва, О. Коренков [1], Т.В. Бауліна [2], О.З. Ватаманюк [12], Н.А. Иванов, Ю.Г. Одегов, К.Л. Андреев [3], Д.М. Черваньов [4], А.И. Самоукин [5], Л.Д. Ревуцький [6], В.І. Щелкунов [7], досліджуючи проблематику економічного потенціалу зосереджують увагу в основному на загальний потенціал підприємства, виробничий, невиробничий, кадровий, інноваційний, інвестиційний, маркетинговий, фінансовий. Проте, жоден із дослідників не розробив підходу щодо визначення потенціалу заощаджень.

Мета дослідження – введення поняття "потенціал заощаджень", визначити методологічні підходи до його оцінки.

Основні результати дослідження. Потенціал заощаджень – це базова основа широкого розвитку інвестиційної діяльності. Потенціал заощаджень – це потенційна, не використана величина наявних заощаджень секторів загальнодержавного управління, домашніх господарств, некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства, фінансових і не фінансових корпорацій, враховуючи заощадження іноземних суб'єктів у національній економіці, яка формується на основі розподілу валового національного доходу.

Оцінювання потенціалу заощаджень передбачає використання комплексного підходу, спрямованого на поетапну реалізацію конкретних етапів:

1. Визначення мети оцінювання потенціалу заощаджень за допомогою виявлення чинників впливу. Для глибшого дослідження потенціалу заощаджень систематизуємо чинники, які мають на нього вплив:

Соціально-економічні чинники:

- *доходи.* Залежність заощаджень від доходів має велике практичне значення під час здійснення фінансової політики. З одного боку, досягнення високого рівня життя населення дає для економіки великий потенціал заощаджень і можливість трансформації їх в інвестиції. З іншого боку, потрібно приділяти особливу увагу високозабезпеченим верствам населення, як джерела значної частки заощаджень. Є ще один аспект отримання доходів, тобто доходи, отримані незаконним шляхом (тіньові доходи), які створюють проблеми їхнього використання. Виникає проблема легалізації таких доходів, а поки що із них формуються немобілізовані заощадження, а також виведення їх за кордон. Тому, чим більше тіньових доходів, тим більший об'єм немобілізованих заощаджень. Стимулювання таких заощаджень недоцільне, тут важливо зосередити увагу на інвестиційне використання вже існуючих таких заощаджень і мобілізувати їх;
- *доходи фінансового ринку.* Цей чинник має важливе значення, особливо для заощаджень, які спрямовуються на отримання доходу. Чим вища дохідність фінансових інструментів, тим більший стимул для потенціалу заощаджень. Недосконалість фінансових ринків, а також їх незначний розвиток є негативним для потенціалу заощаджень;
- *інфляція.* Складний і неоднозначний чинник, який має вплив на потенціал заощаджень. З одного боку, рівень дохідності на фінансовому ринку включає інфляційну складову. Висока інфляція дає змогу отримати високий номінальний дохід від вкладень. Проте це свідчить про нестабільний розвиток економіки і високий рівень ризику. За сталого розвитку економіки і нормального рівня інфляції (5-7 % річних) вагомий дохід буде приносити тільки значні суми заощаджень, що доступно кожному. Тому цей аспект буде відігравати в основному другорядну роль. Проте, з іншого боку, інфляція, знижує рівень

доходів, зокрема доходи від інвестицій. А це, своєю чергою, послаблює формування потенціалу заощаджень. Крім цього, інфляція знецінює вже існуючий потенціал заощаджень. Вихід з такої ситуації – формування заощаджень в іноземній валюті тощо. Таким чином, інфляція має двоїстий вплив на формування потенціалу заощаджень;

- *податки*. Має значний вплив на формування потенціалу заощаджень, а саме, чим вищі ставки податку, тим нижча частка заощаджень у доході. Зростання податків спричинить зростання тіньових доходів, вивіз капіталу закордон. Застосування податкових пільг призводить до зростання потенціалу заощаджень;
- *споживання та його особливості*. Один із важливіших чинників, який впливає на потенціал заощадження. Вплив проявляється через рівень доходів. Чим вищий рівень доходів, тим більшими будуть заощадження. Якщо раніше нагромаджені матеріальні і нематеріальні активи є великими, то зменшується потреба в них, а заощадження збільшуються. Проте, значна частка активів придбана давно, і фізично, і морально вже зношена, і якщо виникає потреба в їхній заміні, то заощадження зменшуються;
- *соціально-економічна ситуація в країні*. Розвиток національної економіки активізує формування потенціалу заощаджень. Проте, соціально-економічна нестабільність призводить до зниження рівня потенціалу заощаджень;

Політичні чинники: потенціал заощаджень залежить від політичної ситуації, насамперед, через спрямованість її для розвитку національної економіки. Негативна політична ситуація призводить до нестабільності і зниження потенціалу заощаджень;

Психологічні чинники: можливості управління психологічними чинниками обмежені і реалізуються в основному в довготривалому періоді (підвищення інтелектуального та культурного рівня, чи підвищення рівня довіри). Значення описаних чинників має важливе практичне значення, тобто дає змогу регулювати потенціал заощаджень, зокрема стимулювати трансформацію заощаджень в інвестиції. Потенціал заощаджень передбачає потребу максимальної реалізації інтересів усіх учасників процесу заощадження, що слугуватиме підвищенню ефективного використання цього потенціалу.

Беручи до уваги перший етап, можна виділити, що для реального оцінювання потенціалу заощаджень потрібно визначити основні причини, які мають на нього вплив:

- *тимчасові зміни*. У разі тимчасового зниження (збільшення) отриманого доходу спостерігається зниження (зростання) споживання. Внаслідок цього відбувається зниження (зростання) заощаджень. Оскільки йдеться про тимчасові коливання доходу, то відповідно відбувається зміна заощаджень за рахунок зниження (збільшення) найбільш ліквідної його частини – заощаджень у грошовій формі, цим самим інші складові заощаджень можуть залишатись практично без змін;
- *постійні зміни*. У разі постійного зниження доходів, кінцеве споживання буде постійно зменшуватись на величину зниження доходу, а заощадження до певного моменту залишаться незмінними.
- *очікування майбутніх змін*. Зі зміною (зростанням) доходу заощадження можуть зростати.

Важливими пріоритетами потенціалу заощаджень повинні бути:

- консолідація інтересів учасників процесу заощаджень;
- акумулювання заощаджень для реалізації проектів в пріоритетні галузі національної економіки;
- нормативно-правова захищеність під час формування потенціалу заощаджень.

2. Оцінювання потенціалу заощаджень на основі складових, які можна записати в структурній залежності від таких змінних:

$$P = P\{DЗ + ЗН + ЗНО + ЗФК + ЗНФК + ІЗ\}, \quad (1)$$

де: *ДЗ* – заощадження сектора держаного управління; *ЗН* – заощадження домашніх господарств; *ЗНО* – заощадження некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства; *ЗФК* – заощадження фінансових корпорацій; *ЗНФК* – заощадження нефінансових корпорацій; *ІЗ* – іноземні заощадження;

Така структурна залежність виражена в абсолютній величині. Оскільки потенціал заощаджень залежить від валових заощаджень національної економіки та іноземних заощаджень, які трансформуються в інвестиції національної економіки. Тому, для подальшого дослідження потрібно дослідити вплив кожної зі складових потенціалу заощаджень.

3. Оцінювання потенціалу заощаджень за основними його складовими. Продовжуючи розвиток другого етапу, практично застосуємо оцінювання потенціалу заощаджень за складовими. У табл. 1 наведено дані по секторах економіки за 2003-2007 рр. і подано значення використання скоригованого наявного доходу та нагромадження капіталу в Україні, що дасть змогу проаналізувати потенціал заощаджень.

Валовий дохід поділяють на: фонд споживання, який у формі особистих доходів надходить у домашні господарства власникам виробничих ресурсів, а також непрацездатним; фонд нагромадження у формі інвестицій використовується для простого і розширеного відтворення виробничої сфери та соціальної інфраструктури. На основі цих фондів формуються валові та чисті заощадження. Валові заощадження спрямовуються на розширене відтворення (нове будівництво, реконструкцію і розширення, технічне переоснащення).

На основі чистих заощаджень формуються нові виробничі фонди. Чисті заощадження менші від валових на величину, яка спрямовується у фонд амортизаційних відрахувань [9].

Валові заощадження охоплюють виробництво всіх інвестиційних товарів, які призначенні для заміни машин, обладнання і споруд, верстатів, спожитих упродовж процесу виробництва плюс будь-які чисті приростки до обсягу капіталу в економіці. Тобто, валові заощадження враховують як суму відшкодувань, так і суму приросту інвестицій [10,11].

Частка валових заощаджень у валовому доході сектора загального державного управління у 2003 р. становила 41,6 %, 2004 р. – 32 %, 2005 р. – 13,9 %, у 2006 р. – 24,6 %, у 2007 р. – 32,8 %. Коливання валових заощадженнях у визначеному періоді, пов'язані з коливанням валового доходу і споживання у секторі загального державного управління.

Табл. 1. Використання скоригованого наявного доходу в Україні за 2003-2006 рр. [8]

Показник/рік		Валовий дохід, млн грн	Споживання, млн грн	Валові заощадження, млн грн	Чисті заощадження, млн грн
Сектор загального державного управління	2003 р.	35755	20894	14861	8231
	2004 р.	35059	23843	11216	2958
	2005 р.	93487	80528	12959	4592
	2006 р.	52016	39225	12791	3815
	2007 р.	73042	49048	23994	14092
Домашні господарства	2003 р.	197485	180730	16755	16277
	2004 р.	253897	222270	31627	31077
	2005 р.	298838	252624	46214	45651
	2006 р.	430350	385681	44669	44203
	2007 р.	558030	509533	48497	47779
Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства, фінансові і нефінансові корпорації	2003 р.	42714	-	42714	10937
	2004 р.	66408	-	66408	28640
	2005 р.	58916	4727	54189	12302
	2006 р.	69520	-	69520	20697
	2007 р.	104726	-	104726	42275
Вся економіка	2003 р.	275954	201624	74330	35445
	2004 р.	355364	246113	109251	62675
	2005 р.	451241	337879	113362	62817
	2006 р.	551886	424906	126980	68715
	2007 р.	735798	558581	177217	104146

Частка валових заощаджень домашніх господарств у валовому доході за 2003-2007 рр. відповідно становила у 2003 р. – 8,48 %, у 2004 р. – 12,46 %, у 2005 р. – 15,46 %, у 2006 р. -10,38 %, а у 2007 р. – 8,7 %. Починаючи з 2005 р., часта валових заощаджень скорочується.

Чисті заощадження всієї економіки зросли майже в три рази: частка загального державного управління збільшилась в 1,7 раза, домашніх господарств – 2,9 раза, а некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства, фінансові і нефінансові корпорації – 3,9 раза. Зростання чистих заощаджень обумовлює зростання джерел інвестицій.

На основі аналізу тенденцій розвитку валових та чистих заощаджень у розподілі на сектори економіки можна виокремити такі особливості:

- некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства, не витрачають валовий дохід на споживання, при цьому всі кошти використовуються на заощадження, що характеризується необхідністю зростання валового доходу як джерела оновлення основного капіталу та розширеного відтворення;
- валові та чисті заощадження сектора державного управління зменшились, що характеризує зниження ролі цього сектора у нагромадженні активів національної економіки;
- валові та чисті заощадження сектора домашніх господарств за досліджуваний період зросли, що є позитивним, оскільки саме домашні господарства повинні бути найбільшим кредитором національної економіки;

Наступним кроком потрібно здійснити оцінювання використаного потенціалу заощаджень національної економіки України.

Табл. 2. Оцінювання використаного потенціалу заощаджень національної економіки України за 2002-2008 рр.*

		Показники				
		ВНД, млн грн	ВЗ, млн грн	ІЗ, млн грн	С, млн грн	PS _в , %
Роки	2002	222585	62632	29364	91996	41
	2003	264247	74330	36617	110947	42
	2004	341686	109251	45946	155197	45
	2005	436411	113362	90063	203425	47
	2006	535459	126980	116523	243503	45
	2007	717406	177217	196478	373695	52
	2008	-	-	-	-	-
PS _в – потенціал заощаджень, %				PS _в = S / ВНД * 100%		
ВЗ – валові заощадження				ВЗ = ДЗ + ЗН + ЗНО + ЗФК + ЗНФК		
S – заощаджень				S = ВЗ + ІЗ		
ІЗ – іноземні заощадження; ВНД – валовий національний дохід						

*розраховано за даними табл. 1.

Здійснене оцінювання використаного потенціалу заощаджень свідчить про проблему залучення заощаджень та трансформації їх в інвестиції. Ситуація 2003-2005 рр. свідчила про використання 40 % потенціал заощаджень, що спричинило проблему трансформації заощаджень в інвестиції, проте у 2007 року ситуація дещо покращилась.

Щоб дослідити залежність використаного потенціалу заощаджень від його складових потрібно детально зупинитись на їх оцінюванні.

Характер залежності за знаком першої похідної свідчить про наявність зростаючого процесу розвитку потенціалу заощаджень, тобто $y' > 0$.

Характер залежності за знаком другої похідної свідчить про наявність сповільненого процесу розвитку потенціалу заощаджень, тобто $y < 0$.

У разі зміни (зростання) заощаджень сектора державного управління на одиницю, потенціал заощаджень збільшуватиметься на 0,19 %.

У разі зміни (зростання) заощаджень домашніх господарств на одиницю, потенціал заощаджень збільшуватиметься на 0,14 %.

У разі зміни (зростання) заощаджень некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства, фінансові і нефінансові корпорації на одиницю, потенціал заощаджень збільшуватиметься на 0,20 %.

У разі зміни (зростання) заощаджень іноземних суб'єктів на одиницю, потенціал заощаджень збільшуватиметься на 0,10 %.

4. Формування інтегральної багатофакторної моделі шляхом об'єднання складових потенціалу заощаджень. Усі складові потенціалу заощаджень мають рівне вагоме значення. Оцінювання інтегрального показника невикористаного потенціалу заощаджень пропонуємо за формулою:

$$VZ = ДЗ + ЗН + ЗНО + ЗФК + ЗНФК,$$

$$S = ВЗ + ІЗ, \text{ звідси } PS_{nv} = \left(1 - \frac{PS_v}{100\%}\right) \cdot 100\% \quad (2)$$

де: $PS_{не}$ – невикористаний потенціал заощаджень; PS_e – використаний потенціал заощаджень; $BЗ$ – валові заощадження;

Табл. 3. Залежність використаного потенціалу заощаджень від його складових*

Складові потенціалу заощаджень	Функція	Встановлення характеру за знаком першої похідної	Встановлення характеру зміни процесу за знаком другої похідної	Взаємозв'язок між залежними і незалежними змінними
Державні	$y = 7,3466x^{0,194}$	$y' = (y)' = 1,425 \frac{1}{x^{0,806}}$	$y'' = (y')' = -1,148 \frac{1}{x^{1,8}}$	$E = \frac{x}{y} \frac{dx}{dx} = \frac{x}{7,3466x^{0,194}} \cdot \frac{1,425}{x^{0,806}} = 0,19$
Домашніх господарств	$y = 10,877x^{0,138}$	$y' = (y)' = 1,5 \frac{1}{x^{0,862}}$	$y'' = (y')' = -1,293 \frac{1}{x^{1,862}}$	$E = \frac{x}{y} \frac{dx}{dx} = \frac{x}{10,877x^{0,138}} \cdot \frac{1,5}{x^{0,862}} = 0,14$
Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарств, фінансові і нефінансові корпорації	$y = 4,7174x^{0,206}$	$y' = (y)' = 0,97 \frac{1}{x^{0,794}}$	$y'' = (y')' = -0,77 \frac{1}{x^{1,794}}$	$E = \frac{x}{y} \frac{dx}{dx} = \frac{x}{4,7174x^{0,206}} \cdot \frac{0,97}{x^{0,794}} = 0,20$
Іноземних суб'єктів	$y = 14,923x^{0,099}$	$y' = (y)' = 1,48 \frac{1}{x^{0,901}}$	$y'' = (y')' = -1,33 \frac{1}{x^{1,901}}$	$E = \frac{x}{y} \frac{dx}{dx} = \frac{x}{14,923x^{0,099}} \cdot \frac{1,48}{x^{0,901}} = 0,10$

Примітка: * власні розрахунки

Табл. 4. Розрахунок невикористаного потенціалу заощаджень національної економіки України за 2002-2007 рр.

Роки	Показники		
	S , млн грн	PS_e , %	$PS_{не}$, %
2002	91996	41	59
2003	110947	42	58
2004	155197	45	55
2005	203425	47	53
2006	243503	45	55
2007	373695	52	48

Оцінювання потенціалу заощаджень дає змогу визначити масштаб можливостей трансформації заощаджень в інвестиції на національному рівні.

5. Визначення невикористаного потенціалу заощаджень та аналіз ефективності використання його.

Для встановлення загального вигляду моделі невикористаного потенціалу заощаджень з урахуванням усіх складових виконаємо такі розрахунки:

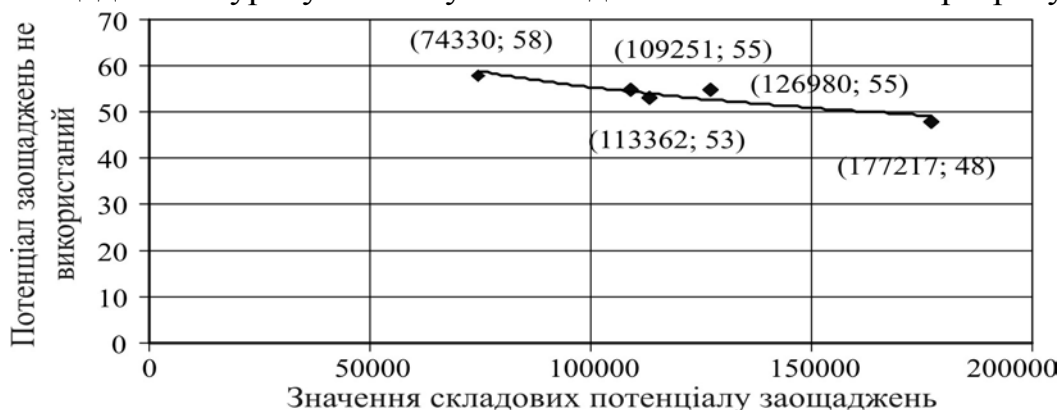

Рис. 1. Залежність невикористаного потенціалу заощаджень на основі об'єднання складових потенціалу заощаджень

Формування інтегральної багатофакторної моделі невикористаного потенціалу заощаджень шляхом об'єднання складових потенціалу заощаджень, яка виражається степеневою моделлю

$$y = 601,42x^{-0,207} \quad (3)$$

- встановимо характер залежності за знаком першої похідної:

$$y' = (y)' = (601,42x^{-0,207})' = (601,42 \cdot (-0,207))x^{-0,207-1} = -124,49 \frac{1}{x^{-1,207}}. \quad (4)$$

Характер залежності за знаком першої похідної свідчить про наявність спадного процесу потенціалу заощаджень невикористаного, тобто $y' < 0$.

- встановимо зв'язок між залежними і незалежними змінними з використанням коефіцієнта еластичності:

$$E = \frac{x}{y} \frac{dx}{dx} = \frac{x}{601,42x^{-0,207}} \cdot \frac{-124,49}{x^{-1,207}} = \frac{1}{601,42} \cdot \frac{x}{x^{-0,207}} \cdot \frac{-124,49}{x^{-1,207}} = \frac{1}{601,42} \cdot x^{-1,207} \cdot \frac{-124,49}{x^{0,843}} = \frac{-124,49}{601,42} = -0,20 \quad (5)$$

У разі зміни (зростання) усіх складових потенціалу заощаджень на одиницю, невикористаний потенціал заощаджень зменшуватиметься на 0,20 %.

Для формування потенціалу заощаджень як основних джерел інвестицій національної економіки України потрібно щодо кожного учасника процесу трансформації, тобто підприємств, населення, держави, іноземних суб'єктів, розробити певні заходи:

1. Заощадження підприємств. Розроблення заходів із сприяння зростанню обсягів виробництва національних підприємств, зниженню рівня витрат виробництва та підвищенню його ефективності, передбачає орієнтацію на активізацію інвестицій на підприємствах. Пріоритет для стимулювання інвес-

тицій має надаватися інноваціям, які допоможуть досягнути швидкого розвитку виробництва, сформувати фінансові ресурси, розвиток яких матиме мультиплікаційний ефект для інших виробництв та галузей народного господарства. Треба стимулювати реструктуризацію підприємств, яка забезпечить поліпшення управління активами, впровадження ефективного фінансового планування, відновлення довготермінової інвестиційної діяльності підприємства.

2. Заощадження населення. Розроблення заходів щодо підвищення рівня доходів населення, коригування їх відповідно до рівня інфляції згідно з чинним законодавством, та орієнтація на заходи щодо збільшення заощаджень та акумуляції тимчасово вільних грошових коштів населення в інвестиції. Потрібне відновлення довіри населення до вітчизняних кредитно-фінансових установ та цінних паперів, а також стимулювати заощадження населення на потреби забезпечення підприємницької діяльності, утворення малих підприємств.

3. Державні заощадження це різниця між надходженнями і видатками державного бюджету, тобто надлишок у державному бюджеті. Особливу увагу потрібно приділити заходам із забезпечення достатнього наповнення державного бюджету, балансуванню його витратної частини та орієнтація на підвищення ефективності використання державних заощаджень. Переваги у виборі напрямів державних інвестицій має надаватися галузям, які необхідні для забезпечення розвитку економіки і є недостатньо привабливими для приватних інвесторів. Державні інвестиції варто використовувати також як засіб створення передумов для залучення приватних та іноземних інвестицій у пріоритетні галузі.

4. Заощадження іноземних суб'єктів. Потрібно забезпечити для іноземних інвесторів сприятливі умови щодо вкладення інвестицій в економіку України нарівні з українськими інвесторами, орієнтуватися на надання виважених пільг довгостроковим інвестиційним проектам, які розраховані на подальше реінвестування частини одержаного прибутку у пріоритетні сфери економіки. Одночасно потрібне сприяння підвищенню ефективності використання іноземних інвестицій, контролю за дотриманням зобов'язань, розробленні інвестиційної політики з урахуванням інтересів потенційних інвесторів. Потрібно створити умови для розробки та реалізації спільних інвестиційних проектів на базі регіонального співробітництва.

Ефективність використання потенціалу заощаджень полягає в наявності реалізації таких умов:

- достатній і стабільний рівень доходів, за допомогою якого можна забезпечити реалізацію потенціалу заощаджень;
- активізація інвестиційної спрямованості заощаджень за умови отримання певного доходу від інвестицій, захисту від недобросовісних фінансово-кредитних організацій та негативних наслідків політико-економічних подій в країні.

Висновки. Виділено поняття "потенціал заощаджень", який передбачає оцінювання його складових. Оцінювання невикористаного потенціалу заощаджень свідчить про те, що його частка в національній економіці України

з кожним роком знижується. Така ситуація дає змогу активізувати трансформації заощаджень в інвестиції.

Оцінювання потенціалу заощаджень в Україні свідчить, що для активізації цього процесу потрібно створити належні умови для формування та використання як національних, так і іноземних заощаджень.

Потрібно вжити певних заходів для захисту інтересів власників заощаджень:

- розвиток інфраструктури фінансового ринку, який пропонує великий вибір форм, які акумулюють і розміщують заощадження, способи вкладення заощаджень і умов їх привабливості;
- виробничу орієнтацію інвестування заощаджень із гарантією отримання соціальної та економічної вигоди, разом з тим в реальному секторі повинен існувати істотний попит на додаткові фінансові ресурси.

Література

1. **Ареф'єва О.** Методичний підхід до визначення резервів загального потенціалу розвитку підприємств та управління ним / О. Ареф'єва, О. Коренков // Економіст. – 2003. – № 9. – С. 45-47.
2. **Бауліна Т.В.** Інтелектуальний потенціал як головний фактор управління змінами на підприємстві / Т.В. Бауліна // Економіка і управління. – 2002. – № 1. – С. 67-77.
3. **Иванов Н.А.** Трудовой потенциал промышленного предприятия / Иванов Н.А., Одегов Ю.Г., Андреев К.Л. – Саратов : Изд-во Саратовского ун-та, 1988. – 215 с.
4. **Щелкунов В.І.** Виробничий потенціал України. Стратегія формування та використання / В.І. Щелкунов. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1999. – 238 с.
5. **Самоукин А.И.** Потенциал нематериального производства / А.И. Самоукин – М. : Изд-во "Знание", 1991. – 214 с.
6. **Ревуцький Л.Д.** Потенциал стоимости предприятия / Л.Д. Ревуцький. – М. : Изд-во "Перспектива", 1997. – 274 с.
7. **Черваньов Д.М.** Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України / Д.М. Черваньов, Л.І. Нейкова. – К. : Т-во "Знання", КОО, 1999. – 514 с.
8. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. **Проблеми розвитку інвестиційної діяльності** : монографія / В.М. Гроньова, В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, О.П. Коюда / за заг. ред. В.М. Гроньова. – Харків : Вид-во ХДЕУ, 2002. – 464 с.
10. **Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України** / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця, акад. НАН України В.П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б.Є. Кваскюка. – К. : Вид-во "Фенікс", 2007. – Т. 3. – 2007. – 556 с.; Т. 2. – 2007. – 564 с.
11. **Бардиш Г.О.** Проблеми трансформації і реструктуризації української економіки в напрямі соціальної спрямованості : монографія / Г.О. Бардиш. – Львів : Вид-во ЛБІ НБУ, 2006. – 479 с.
12. **Ватаманюк О.З.** Заощадження в економіці України : макроекономічний аналіз : монографія / О.З. Ватаманюк. – Львів : Вид. центр Львівського НУ ім. Івана Франка, 2007. – 536 с.

УДК 338.46.001.76:338.124.4 (477)

Ст. викл. В.В. Турко;

студ. О.Р. Кацедан – НУ "Львівська політехніка"

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Розглянуто основні питання щодо розвитку консалтингових послуг в умовах економічної кризи. Визначено чинники негативного впливу на суб'єктів господарю-